

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยทางจิตสังคม และลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักษัษัตว์
ของนักเรียนวัยรุ่นชายในชนบท

ชื่อผู้เขียน : สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศาสตร์)

ปีการศึกษา : 2546

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักษัษัตว์ของนักเรียนวัยรุ่นชายในชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาว่านักเรียนชายที่อยู่ในลักษณะสถานการณ์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมรักษัษัตว์ ต่างกันมากน้อยเพียงใด และพบในนักเรียนชายประเภทใดบ้าง 2) เพื่อศึกษานักเรียนชายที่มีจิตลักษณะแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมรักษัษัตว์ต่างกันมากน้อยเพียงใด และพบในนักเรียนประเภทใดบ้าง และ 3) เพื่อศึกษาว่านักเรียนชายที่มีจิตลักษณะ และอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมรักษัษัตว์แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนรัฐบาลขนาดกลางในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นกำหนดโควต้า (Stratified Quota Random Sampling) รวมจำนวนนักเรียนกลุ่มอย่างทั้งสิ้น 504 คน

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงความสัมพันธ์เปรียบเทียบ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบวัดมาตรฐานประเมินรวมค่า โดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) (Magnuss and Endler, 1977) เป็นกรอบในการกำหนดกลุ่มตัวแปรและสมมติฐานในการวิจัย ซึ่งตัวแปรที่ศึกษานี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein, 1980) รวมทั้งตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอีกด้วย โดยแบ่งกลุ่มตัวแปรออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) กลุ่มตัวแปรด้านพฤติกรรมรักษัษัตว์ 2 ตัวแปร ได้แก่ พฤติกรรมรักษัษัตว์ที่ตนเองกระทำ และพฤติกรรมสนับสนุนการรักษัษัตว์ 2) กลุ่มตัวแปรด้านลักษณะสถานการณ์ 4 ตัวแปร ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักษัษัตว์สนับสนุนให้เหตุผล การเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง และการรับรู้

ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ 3) กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะเดิม 4 ตัวแปร ได้แก่ เมตตากรรุณา ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณทางพุทธศาสนา สุขภาพจิต และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 4) กลุ่มตัวแปรด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ 2 ตัวแปร ได้แก่ ทัศนคติที่ติดต่อกิจกรรมรักษาสัตว์และความเชื่ออำนาจในตนด้านการรักษาสัตว์ รวมทั้งสิ้น 12 ตัวแปร และ 5) ลักษณะชีวสังคมภูมิหลัง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ หนึ่ง การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three - way Analysis of Variance) และถ้าพบปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe' ต่อไป และสอง การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Totaled (Enter) และ Stepwise โดยใช้เกณฑ์แตกต่างเปอร์เซ็นต์ทำนายที่ 5% (Cohen, 1977: 413 - 414) เพื่อที่จะทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 7 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทั้งหมดนี้ ได้กระทำทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่แบ่งโดยใช้ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของนักเรียน เพื่อให้ได้ผลที่ชัดเจนที่สุด

ผลการวิจัยที่สำคัญมี 6 ประการ ดังนี้ ประการแรก ผลจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เนื่องจากมีพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำ และมีพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์น้อย ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ กลุ่มนักเรียนที่มีมารดาการศึกษาต่ำ กลุ่มนักเรียนที่มีมารดาอาชีพเกษตรกร กลุ่มนักเรียนที่มีบิดาการศึกษาต่ำ และกลุ่มนักเรียนที่มีมารดาการศึกษาสูงที่รายได้ต่ำ

ประการที่สอง พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำ และพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์ในกลุ่มรวมได้ 23.4 % และ 29.3 % ตามลำดับ สามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อย ทำนายได้ 34.7 % และทำนายพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์ได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีมารดาอาชีพอื่น ๆ ทำนายได้ 39.2 % โดยมีตัวทำนายที่สำคัญจากการสรุปผล คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนใช้เหตุผล การรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการเห็นแบบอย่างจากคนรอบข้าง ตามลำดับ

ประการที่สาม พบว่า ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมสามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำ และพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์ในกลุ่มรวมได้ 29.3 % และ 31.2 % ตามลำดับ สามารถทำนายได้สูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนที่มีบิดาอาชีพอื่น ๆ ทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำได้ 36.7 % และทำนายพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์ได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีมารดาอาชีพอื่น ๆ ทำนายได้ 43.0 % โดยมีตัวทำนายที่สำคัญจากการสรุปผล คือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และเมตตากรรุณา ตามลำดับ

ประการการที่สี่ พบว่า ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำ และพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์ในกลุ่มรวมได้ 39.2 % และ 53.2 % ตามลำดับ และสามารถทำนายได้สูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนที่มีมารดาอาชีพอื่น ๆ ทำนายได้ 44.4 % และ 59.2 % ตามลำดับ โดยมีตัวทำนายที่สำคัญจากการสรุปผล คือ ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักษาสัตว์ และความเชื่ออำนาจในตนด้านการรักษาสัตว์ ตามลำดับ

ประการที่ห้า จากผลการวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะสถานการณ์ 4 ตัวแปร เมื่อรวมกับ ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม 4 ตัวแปร และปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์อีก 2 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำ และพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์ ของนักเรียนในกลุ่มรวมได้ 46.2 % และ 57.4 % ตามลำดับ และพบว่าสามารถทำนายพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง ทำนายได้ 55.7 % ส่วนพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์สามารถทำนายได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีมารดาการศึกษาสูง ทำนายได้สูงถึง 64.4 % ซึ่งพบโดยรวมว่า ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักษาสัตว์เป็นตัวทำนายที่สำคัญอันดับแรก และมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน กับความเชื่ออำนาจในตนด้านการรักษาสัตว์ เป็นลำดับต่อมา

ประการสุดท้าย นักเรียนที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาใน 3 ด้านสูง คือ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธมาก หรือมีเมตตาคุณมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำมากกว่า มีพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์มากกว่า มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักษาสัตว์มากกว่า และมีความเชื่ออำนาจในตนด้านการรักษาสัตว์มากกว่า นักเรียนประเภทตรงข้าม พบผลเช่นนี้ในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยอีก 5 กลุ่ม ส่วนนักเรียนที่มีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณทางพุทธศาสนามาก

- 1) เป็นนักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักษาสัตว์มากกว่า และมีความเชื่ออำนาจในตนด้านการรักษาสัตว์มากกว่า นักเรียนในประเภทตรงข้าม พบในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อย กลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง และกลุ่มนักเรียนที่มีรายได้สูง
- 2) นักเรียนที่มีพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำมากกว่า มีพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์มากกว่า นักเรียนในประเภทตรงข้าม พบในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา นักเรียน ควรพัฒนาใน 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก ควรมีการพัฒนากลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ กลุ่มนักเรียนที่มีมารดาการศึกษาต่ำ กลุ่มนักเรียนที่มีมารดาอาชีพเกษตรกร กลุ่มนักเรียนที่มีบิดาการศึกษาต่ำ และกลุ่มนักเรียนที่มีมารดาการศึกษาสูงที่รายได้ต่ำเป็นกลุ่มแรก โดยพัฒนาให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักษาสัตว์มากขึ้น มีสุขภาพจิตที่ไม่ดีน้อยลง มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนมากขึ้น และมีการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ประการที่สอง การพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมรักษาสัตว์ที่ตนเองกระทำ และพฤติกรรมสนับสนุนการรักษาสัตว์มากขึ้นนั้น ควรที่จะพัฒนาจิตลักษณะดังต่อไปนี้ให้มีมากขึ้น ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักษาสัตว์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณทางพุทธศาสนา

ประการสุดท้าย ควรพัฒนาลักษณะทางพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเมตตาคุณ การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ และความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณทางพุทธศาสนา ของนักเรียนให้มากขึ้น จึงจะส่งผลให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมรักษาสัตว์ทั้งสองด้านเพิ่มมากขึ้น โดยนักเรียนเรียนควรได้รับการขัดเกลาและสอนเกี่ยวกับ ความเมตตาคุณ ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณทางพุทธศาสนา และบิดามารดาควรให้การเลี้ยงดูแบบพุทธแก่นักเรียนด้วย

Title of Thesis : Psycho – social and Buddhist Characteristics Correlates of Animal Protection Behaviors of Male Youths.

Author : Sukamon Mungpattanasunthon

Degree : Master of Arts (Social Development)

Year : 2003

This present study aims at investigating the antecedents of animal protection behavior of male youths in rural areas. There are three research objectives. First, to examine the influence of situational factors on the animal protection behavior of the samples. Second, to study relationship of psychological characteristics and the animal protection behavior. Finally, to investigate the interactional relationship among psychological and situational factors of the animal protection behavior. The sample of this study is a group of 504 male students, studying in grad 8 from secondary schools in Surin province and Bureerum province. The sample of study using stratified quota random sampling method.

The conceptual framework of this correlational – comparative study is based on interactionism Model (Magnuss and Endler, 1977). Most of variables in this study are from several theories, namely, The Psychological Theory of work and moral behavior (Bhanthumnavin, 1997). The reasoned Action Theory (Ajzen and Fishbein, 1980) and from important principle and precepts from Buddhist religion.

There are five groups of variables. The first group is animal protection behavior, consisting of 2 variables: personal animal protection behavior and supportive behavior related to animal protection. The second group is situational factors, consisting of 4 variables, namely, Buddhist – child rearing practices, Love and reason – oriented child rearing practices, model from significant other, and receiving environmental information

from medias. The third group is psychological characteristics, consisting of 4 variables, namely, clemency, belief in equal souls, mental health and future – orientation and self – control. The fourth group is psychological states, consisting of 2 variables, namely, attitude toward animal protection behavior and belief in internal locus of control relating to animal protection. The final group is biosocial background of the sample. Two statistical approaches are employed to test the hypotheses: Three – way Analysis of variance with scheffe' test and Multiple Regression Analysis in terms of Total and Stepwise. The Hypotheses are tested both in total sample and sub sample.

Six important findings have been identified. First, there were five animal protection behaviors at – risk groups, namely, students with low GPA, students with low educated mother, students with farmer mother, students with low educated father and students with low income, high educated mother.

Second, it was found that four situational factors could account for personal animal protection behavior and supportive behavior related to animal protection with 23.4 % and 29.3 % respectively in total sample. The highest predictive percentage of personal animal protection behavior was evident in young students with 34.7 % accuracy. Furthermore, the highest predictive percentage of supportive behavior related to animal protection was found in students with non – farmer mother with 39.2 % accuracy. The important situational predictors, in summary, were love – reason oriented child rearing practices, receiving environment information from media and model significant others.

Third, four psychological traits could account for personal animal protection behavior and supportive behavior related to animal protection with 29.3 % and 31.2 % in total sample.

The highest predictive percentage of personal animal protection behavior was found in students with non – farmer father with 36.7 % predictability. The highest predictive percentage of supportive behavior related to animal protection was found in students with non – farmer mother with 43.0 % predictability. In summary, the important

psychological predictors of these two behaviors were future – orientation and self – control and clemency.

Fourth, the two psychological states could account for personal animal protection behavior and supportive behavior related to animal protection with 39.2 % and 53.2 % respectively in total sample. The highest predictive percentages of these two behaviors were found in students with non – farmer mother with 44.4 % and 59.2 % respectively. The important predictors were attitude toward animal protection behavior and belief in internal locus of control of reinforcement related to animal protection.

Fifth, all 10 variables could account for personal animal protection behavior and supportive behavior related to animal protection with 46.2 % and 37.4 % respectively. It was found that, these 10 variables yielded the highest predictive percentage of 55.7 % for personal – animal protection behavior in students with high GPA and of 64.4 % for supportive behavior – related to animal protection in students with high educated mother. The first important predictors of these two behavior was favorable attitude toward animal protection behavior, followed by future – orient action and self – control and belief in internal locus of control of reinforcement related to animal protection.

Finally, students reporting higher degree of either one of the first two Buddhist characteristics, namely, clemency and Buddhist – child rearing were the one who had higher favorable attitude toward animal protection behavior, higher belief in internal locus of control of reinforcement related to animal protection, more personal animal protection behavior, or more supportive behavior related to animal protection than their opposites. These results were more evident in total sample and other 5 sub sample. Students with higher degree of belief in equal souls reported higher favorable attitude toward animal protection behavior and higher belief in equal souls than their opposites. There results were found especially in students with low GPA.

Three recommendations can be made based on the findings from this study. First, these five behaviors at – risk groups mentioned above. Should be heightened their favorable attitude toward animal protection, as the first priority, mental health, future –

orientation and self – control. Furthermore, they should also be encouraged to receive more environmental information from medias.

Second, in order to increase the two desired behaviors, three psychological characteristics should be heightened in total sample: favorable attitude toward animal protection behavior, future orientation and self – control and belief in internal locus of control of reinforcement related to animal protection.

Finally, Three Buddhist characteristics should be promoted to increase the desired behavior. Students should be socialized and taught about clemency and belief in equal souls. Furthermore, Buddhist – child rearing practices should be promoted to parents in order to practice to their children.

orientation and self – control. Furthermore, they should also be encouraged to receive more environmental information from medias.

Second, in order to increase the two desired behaviors, three psychological characteristics should be heightened in total sample: favorable attitude toward animal protection behavior, future orientation and self – control and belief in internal locus of control of reinforcement related to animal protection.

Finally, Three Buddhist characteristics should be promoted to increase the desired behavior. Students should be socialized and taught about clemency and belief in equal souls. Furthermore, Buddhist – child rearing practices should be promoted to parents in order to practice to their children.